

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (ceturta palāta)

2019. gada 5. decembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Patērētāju tiesību aizsardzība – Direktīva 2011/83/ES – Patērētāju tiesības – 2. panta 1. punkts – “Patērētāja” jēdziens – 3. panta 1. punkts – Līgums, kas noslēgts starp komersantu un patērētāju – Līgums attiecībā uz centralizēto siltumapgādi – 27. pants – Nepasūtītu preču pārdošana – Direktīva 2005/29/EK – Uzņēmumu negodīga komercprakse iekšējā tirgū attiecībā uz patērētājiem – 5. pants – Negodīgas komercprakses aizliegums – I pielikums – Nepasūtītu preču piegāde – Valsts tiesiskais regulējums, kurā kopīpašumā esošā dzīvojamā ēkā, kas ir pieslēgta centrālās siltumapgādes tīklam, katram īpašniekam tiek prasīts piedalīties dzīvojamās ēkas koplietošanas telpu un ēkas siltumsistēmas siltumenerģijas patēriņa izdevumu segšanā – Energoefektivitāte – Direktīva 2006/32/EK – 13. panta 2. punkts – Direktīva 2012/27/ES – 10. panta 1. punkts – Rēķinu informācija – Valsts tiesiskais regulējums, kurā ir paredzēts, ka kopīpašumā esošā dzīvojamā ēkā rēķini par ēkas siltumsistēmas siltumenerģijas patēriņu tiek noteikti katram dzīvojamās ēkas dzīvokļa īpašniekam proporcionāli tā dzīvokļa apsildītajam tilpumam

Apvienotajās lietās C-708/17 un C-725/17

par diviem lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Rayonen sad Asenovgrad* (Asenovgradas rajona tiesa, Bulgārija) (C-708/17) un *Sofiyski rayonen sad* (Sofijas rajona tiesa, Bulgārija) (C-725/17) iesniedza attiecīgi ar 2017. gada 6. decembra un 2017. gada 5. decembra lēmumiem, kas Tiesā reģistrēti attiecīgi 2017. gada 19. decembrī un 2017. gada 27. decembrī, tiesvedībās

“EVN Bulgaria Toplofikatsia” EAD

pret

Nikolina Stefanova Dimitrova (C-708/17),

un

“Toplofikatsia Sofia” EAD

pret

Mitko Simeonov Dimitrov (C-725/17),

piedaloties

“Termokomplekt” OOD,

* Tiesvedības valoda – bulgāru.

TIESA (ceturtā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs M. Vilaras [*M. Vilaras*] (referents), tiesneši S. Rodins [*S. Rodin*], D. Švābi [*D. Šváby*], K. Jirimēe [*K. Jürimäe*] un N. Pizarra [*N. Piçarra*],

ģenerālvokāts: H. Saugmandsgors Ēe [*H. Saugmandsgaard Øe*],

sekretāre: S. Stremholma [*C. Strömholm*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2018. gada 12. decembra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- “*EVN Bulgaria Toplofikatsia*” EAD vārdā – S. Radev un S. Popov, pārstāvji,
- “*Toplofikatsia Sofia*” EAD vārdā – S. Chakalski, I. Epitropov un V. Ivanov, pārstāvji,
- N. S. Dimitrova vārdā – S. Memtsov un D. Dekov, advokāti,
- Lietuvas valdības vārdā – G. Taluntyté un J. Prasauskienė, kā arī D. Kriaučiūnas, pārstāvji,
- Eiropas Komisijas vārdā – N. Ruiz García, kā arī K. Talabér-Ritz un N. Nikolova, pārstāvji,

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2019. gada 30. aprīļa tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/29/EK (2005. gada 11. maijs), kas attiecas uz uzņēmēju negodīgu komercpraksi iekšējā tirgū attiecībā pret patērētājiem un ar ko groza Padomes Direktīvu 84/450/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 97/7/EK, 98/27/EK un 2002/65/EK un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 2006/2004 (“Negodīgas komercprakses direktīva”) (OV 2005, L 149, 22. lpp.), Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2006/32/EK (2006. gada 5. aprīlis), par enerģijas galapatēriņa efektivitāti un energoefektivitātes pakalpojumiem un ar ko atceļ Padomes Direktīvu 93/76/EEK (OV 2006, L 114, 64. lpp.), 13. panta 2. punktu, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/83/ES (2011. gada 25. oktobris) par patērētāju tiesībām un ar ko groza Padomes Direktīvu 93/13/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 1999/44/EK un atceļ Padomes Direktīvu 85/577/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 97/7/EK (OV 2011, L 304, 64. lpp.), 5. un 27. pantu, kā arī Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2012/27/ES (2012. gada 25. oktobris) par energoefektivitāti, ar ko groza Direktīvas 2009/125/EK un 2010/30/ES un atceļ Direktīvas 2004/8/EK un 2006/32/EK (OV 2012, L 315, 1. lpp.), 10. panta 1. punktu.
- 2 Šie lūgumi ir iesniegti saistībā ar divām tiesvedībām starp “*EVN Bulgaria Toplofikatsia*” EAD (turpmāk tekstā – “*EVN*”), no vienas puses, un *Nikolina Stefanova Dimitrova* (C-708/17), no otras puses, un “*Toplofikatsia Sofia*” EAD, no vienas puses, un *Mitko Simeonov Dimitrov* (C-725/18), no otras puses, par prasībām samaksāt rēķinus par kopīpašumā esošas dzīvojamās ēkas siltumsistēmas patērēto siltumenerģiju.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Direktīva 2005/29

- 3 Direktīvas 2005/29 3. panta 2. punktā ir paredzēts:

“Šī direktīva neskar līgumtiesības un jo īpaši noteikumus par līguma spēkā esamību, tā veidošanu vai sekām.”

- 4 Šīs direktīvas 5. pantā ir noteikts:

“1. Negodīga komercprakse ir aizliegta.

[..]

5. Šīs direktīvas I pielikumā dotajā sarakstā ietverti komercprakses veidi, kas visos apstākļos uzskatāmi par negodīgiem. [..]”

- 5 Šīs direktīvas I pielikumā “Komerccprakse, kas jebkuros apstākļos uzskatāma par negodīgu” ir ietverts šāds teksts:

“Agresīva komercprakse

[..]

29) Ja prasa tūlītēju vai atliktu maksājumu par tirgotāja [komersanta] piegādātiem produktiem, ko patērētājs nav pasūtījis, vai prasa tos atdot vai glabāt, izņemot gadījumus, ja produkts ir aizstājējs, kas piegādāts saskaņā ar [Eiropas Parlamenta un Padomes] Direktīvas 97/7/EK [(1997. gada 20. maijs) par patērētāju aizsardzību saistībā ar distances līgumiem (OV 1997, L 144, 19. lpp.)] 7. panta 3. punktu (nepasūtītu preču pārdošana [piegāde]).”

Direktīva 2011/83

- 6 Direktīvas 2011/83 14. un 60. apsvērumā ir noteikts:

“(14) Šai direktīvai nebūtu jāietekmē valsts tiesību akti līgumtiesību jomā attiecībā uz līgumtiesību aspektiem, kas nav reglamentēti šajā direktīvā. Tāpēc šai direktīvai nebūtu jāskar valsts tiesību akti, kas regulē, piemēram, līguma noslēgšanu vai spēkā esamību (piemēram, gadījumā, ja nav dota piekrišana). Tāpat šai direktīvai nebūtu jāskar valstu tiesību akti attiecībā uz vispārējiem līguma tiesiskās aizsardzības līdzekļiem, noteikumi par sabiedrisko ekonomisko kārtību, piemēram, noteikumi par pārmērīgām vai uzskrūvētām cenām, un noteikumi par neētiskiem tiesiskiem darījumiem.

[..]

(60) Nepasūtītu preču pārdošana, kad patērētājiem piegādā nepieprasītas preces vai sniedz pakalpojumus, ir aizliegta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu [2005/29], taču tajā nav paredzēti līgumu tiesiskās aizsardzības līdzekļi, tādēļ šajā direktīvā ir nepieciešams ietvert līgumu tiesiskās aizsardzības līdzekli, lai atbrīvotu patērētāju no jebkāda pienākuma atlīdzināt šādu nepasūtītu piegādi vai pakalpojuma sniegšanu.”

7 Šīs direktīvas 2. pantā “Definīcijas” ir noteikts:

“Šajā direktīvā piemēro šādas definīcijas:

1) “patērētājs” ir jebkura fiziska persona, kura līgumos, uz ko attiecas šī direktīva, darbojas nolūkos, kas nav saistīti ar tās komercdarbību, uzņēmējdarbību, amatniecisko darbību vai profesiju;

[..].”

8 Minētās direktīvas 3. pantā ir paredzēts:

“1. Šo direktīvu, ievērojot tās nosacījumus un ciktāl paredzēts tās noteikumos, piemēro jebkuram līgumam, kas noslēgts starp tirgotāju [komersantu] un patērētāju. To piemēro arī līgumiem par ūdens, gāzes, elektrības piegādi vai centralizētu siltumapgādi, tostarp līgumiem ar publiskiem pakalpojumu sniedzējiem, ciktāl šie pakalpojumi tiek sniegti uz līguma pamata.

[..]

5. Šī direktīva neskar valstu vispārējās līgumtiesības, piemēram, noteikumus par līguma spēkā esamību, sagatavošanu vai sekām, ciktāl vispārējo līgumtiesību aspekti šajā direktīvā nav reglamentēti.

[..]”

9 Šīs pašas direktīvas 27. pantā “Nepasūtītu preču pārdošana” ir paredzēts:

“Patērētāju atbrīvo no jebkādas atlīdzības sniegšanas nepasūtītu preču, elektrības, ūdens un gāzes piegādes, centralizētas siltumapgādes, digitālā satura piegādes vai nepasūtītu pakalpojumu sniegšanas gadījumā, kas aizliegta saskaņā ar Direktīvas [2005/29] 5. panta 5. punktu un I pielikuma 29. punktu. Šādos gadījumos, ja patērētājs nereaģē pēc šādas nepasūtītas piegādes vai sniegšanas, tas nenozīmē piekrišanu.”

10 Direktīvas 2011/83 28. panta 2. punktā ir paredzēts, ka “[tās] noteikumus piemēro līgumiem, kas noslēgti pēc 2014. gada 13. jūnija”.

Direktīva 2006/32

11 Atbilstoši Direktīvas 2006/32 1., 12., 20. un 29. apsvērumam:

“(1) Kopienā jāuzlabo enerģijas galapatēriņa efektivitāte un enerģijas pieprasījuma vadība, kā arī jāveicina atjaunojamās enerģijas ražošana, jo ir salīdzinoši ierobežotas iespējas īsā līdz vidējā termiņā citādi iespaidot enerģijas piegādes un sadales nosacījumus, attīstot jaunas spējas vai uzlabojot pārvadi un sadali. Tādējādi šī direktīva veicina piegādes drošību.

[..]

(12) Ar šo direktīvu dalībvalstīm prasa veikt darbības, īstenojot to mērķus atkarībā no šo darbību ietekmes uz enerģijas tiešajiem lietotājiem. Dalībvalstu darbību galarezultāts ir atkarīgs no daudziem ārējiem faktoriem, kas iespaido patērētāju uzvedību saistībā ar to enerģijas izmantošanu un to gribu pielietot enerģijas taupīšanas metodes un enerģiju taupošas ierīces. Tādēļ, lai arī dalībvalstis apņemas īstenot centienus mērķa sasniegšanai, valsts enerģijas ietaupīguma mērķis pēc būtības ir indikatīvs un nesatur juridiski saistošu pienākumu dalībvalstīm sasniegt mērķi – 9 %.

[..]

(20) Enerģijas sadales uzņēmumi, sadales sistēmu operatori un enerģijas mazumtirdzniecības uzņēmumi var palielināt energoefektivitāti Kopienā, ja to pārdotie energopakalpojumi ietver efektīvu galapatēriņu tādās jomās kā tīkamas temperatūras uzturēšana telpās, mājāsaimniecību apgāde ar karsto ūdeni, dzesēšana, produktu ražošana, apgaismojums un dzinējspēks. Enerģijas sadales uzņēmumu, sadales sistēmu operatoru un enerģijas mazumtirdzniecības uzņēmumu peļņas maksimizācija tādējādi ir vairāk atkarīga no energopakalpojumu pārdošanas pēc iespējas lielākam patērētāju skaitam nekā no iespējami lielāka enerģijas daudzuma pārdošanas katram patērētājam. Dalībvalstīm vajadzētu censties nepieļaut nekādas konkurenci ierobežojošas darbības šajā jomā, lai nodrošinātu vienādas iespējas visiem energopakalpojumu sniedzējiem; tomēr dalībvalstis var uzticēt šo uzdevumu valsts regulatoram.

[..]

(29) Lai tiešie lietotāji būtu labāk informēti, pieņemot lēmumus saistībā ar enerģijas patēriņu to individuālām vajadzībām, viņiem būtu jānodrošina pietiekams informācijas daudzums par šo tēmu, piemēram, informācija par pieejamajiem energoefektivitātes palielināšanas pasākumiem, salīdzinoši tiešo lietotāju profili vai objektīvas tehniskas specifikācijas enerģijas izmantošanas ierīcēm, kuras var ietvert “*Factor Four*” vai līdzīgas ierīces. [..]

[..]”

12 Šīs direktīvas 1. pants ir formulēts šādi:

“Šīs direktīvas mērķis ir veicināt rentablu un efektīvu enerģijas galapatēriņu dalībvalstīs:

- a) nosakot vajadzīgos mērķus, mehānismus, stimulus, kā arī institucionālas, finansiālas un juridiskas programmas, lai novērstu pastāvošos tirgus ierobežojumus un nepilnības, kas traucē panākt efektīvu enerģijas galapatēriņu;
- b) izveidojot nosacījumus energopakalpojumu tirgus attīstībai un veicināšanai un citu energoefektivitātes palielināšanas pasākumu nonākšanai pie tiešajiem lietotājiem.”

13 Minētās direktīvas 13. panta 1. un 2. punktā ir noteikts:

“1. Dalībvalstis nodrošina, ka, ciktāl tas ir tehniski iespējams, rentabli un samērīgi saistībā ar iespējamo enerģijas ietaupījumu, elektroenerģijas, dabasgāzes, komunālās apkures un/vai dzesēšanas sistēmas un mājāsaimniecību karstā ūdens tiešajiem patērētājiem par konkurētspējīgu cenu nodrošina individuālus skaitītājus, kas precīzi ataino tiešā patērētāja faktisko enerģijas patēriņu un kas sniedz informāciju par faktisko izmantošanas laiku.

Aizstājot jau esošu skaitītāju, šādus individuālus skaitītājus par konkurētspējīgu cenu nodrošina vienmēr, izņemot ja tas tehniski nav iespējams vai nav rentabli attiecībā pret paredzamo potenciālo enerģijas ietaupījumu ilgtermiņā. Ja tiek veikts pieslēgums jaunai ēkai vai lieli atjaunošanas darbi, kā noteikts [Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/91/EK (2002. gada 16. decembris) par ēku energoefektivitāti (OV 2003, L 1, 65. lpp.)], šādus individuālus skaitītājus par konkurētspējīgu cenu nodrošina vienmēr.

2. Dalībvalstis nodrošina, ka attiecīgā gadījumā rēķini, ko sagatavo enerģijas sadalīšanas uzņēmumi, sadales sistēmu operatori un enerģijas mazumtirdzniecības uzņēmumi, balstās uz faktisko enerģijas patēriņu un tos sniedz skaidrā un saprotamā veidā. Līdz ar rēķinu dara pieejamu attiecīgu informāciju,

lai tiešajiem patērētājiem nodrošinātu izsmeļošu atskaiti par esošajām enerģijas izmaksām. Rēķinu, pamatojoties uz faktisko patēriņu, sagatavo pietiekami bieži, lai ļautu patērētājiem regulēt savu enerģijas patēriņu.”

- 14 Saskaņā ar Direktīvas 2012/27 27. pantu Direktīva 2006/32 ir atcelta no 2014. gada 5. jūnija, ievērojot atsevišķus izņēmumus.

Direktīva 2012/27

- 15 Direktīvas 2012/27 8. un 20. apsvērumā ir paredzēts:

“(8) “Komisija 2011. gada 8. martā pieņēma paziņojumu par 2011. gada energoefektivitātes plānu. Šāds stāvoklis ir izveidojies, neskatoties uz panākumiem valstu energoefektivitātes politikās, kas izklāstītas pirmajos valstu energoefektivitātes rīcības plānos, kurus dalībvalstis iesniedza, izpildot prasības, kas paredzētas [Direktīvu 2006/32]. Otro rīcības plānu sākotnējā analīze apstiprina to, ka Savienība netuvojas mērķim. Lai to labotu, 2011. gada Energoefektivitātes plānā ir ietverta virkne energoefektivitātes politikas virzienu un pasākumu, kas ietver visu energoapgādes ķēdi, tostarp enerģijas ražošanu, pārvadi un sadali, publiskā sektora svarīgo lomu energoefektivitātes jomā, ēkas un ierīces, rūpniecību un nepieciešamību dot iespēju galalietotājiem pārvaldīt savu enerģijas patēriņu. [..]

[..]

(20) Izvērtējums par iespēju Savienības līmenī ieviest “baltās apliecības” shēmu apliecināja, ka šā brīža situācijā šāda sistēma izraisītu pārmērīgas administratīvās izmaksas un ka pastāv risks, ka enerģijas ietaupījums koncentrētos dažās dalībvalstīs, nevis visā Savienībā. Šādas Savienības mēroga shēmas mērķi vismaz šajā posmā varētu labāk sasniegt, izmantojot valstu energoefektivitātes pienākuma shēmas energoapgādes uzņēmumiem vai citus alternatīvus politikas pasākumus, ar kuru palīdzību var ietaupīt tikpat daudz enerģijas. Šāda vērīena shēmas ir lietderīgi veidot kopējā sistēmā Savienības līmenī, vienlaikus nodrošinot dalībvalstīm būtiskas pielāgojumu iespējas, lai pilnībā ņemtu vērā valstu tirgus dalībnieku organizāciju, enerģētikas nozares īpašo kontekstu un galalietotāju ieradumus. Kopējai sistēmai būtu jādod energoapgādes uzņēmumiem iespēja sniegt energopakalpojumus visiem galalietotājiem, ne tikai tiem, kuriem viņi pārdod enerģiju. Tas palielina konkurenci enerģijas tirgū, jo energoapgādes uzņēmumi var dažādot savus produktus, nodrošinot papildu energopakalpojumus. Ar kopējo sistēmu dalībvalstīm būtu jāļauj savās valstīs shēmās iekļaut prasības, kurām ir sociāli mērķi, jo īpaši, lai nodrošinātu to, ka neaizsargātiem klientiem ir piekļuve augstākas energoefektivitātes sniegtajiem ieguvumiem. Dalībvalstīm, pamatojoties uz objektīviem un nediskriminējošiem kritērijiem, būtu jānosaka, uz kuriem enerģijas sadales vai enerģijas mazumtirdzniecības uzņēmumiem būtu jāattiecinā pienākums sasniegt enerģijas galapatēriņa ietaupījuma mērķi, kas izklāstīti šajā direktīvā.

[..]”

- 16 Direktīvas 2012/27 1. panta 1. punkts ir formulēts šādi:

“Ar šo direktīvu izveido kopēju pasākumu sistēmu energoefektivitātes veicināšanai Savienībā, lai nodrošinātu Savienības 2020. gada 20 % energoefektivitātes pamatmērķa sasniegšanu un liktu pamatus turpmākiem energoefektivitātes uzlabojumiem pēc minētā termiņa.

Ar to paredz noteikumus, kas izstrādāti, lai novērstu šķēršļus enerģijas tirgū un pārvarētu tirgus trūkumus, kas kavē enerģijas piegādes un patēriņa efektivitāti, un tajā paredzēta indikatīvo valsts energoefektivitātes mērķu noteikšana 2020. gadam.”

17 Šīs direktīvas 9. pantā ir noteikts:

“1. Dalībvalstis nodrošina, lai, ciktāl tas ir tehniski iespējams, finansiāli pamatoti un samērīgi ar potenciālo enerģijas ietaupījumu, elektroenerģijas, dabasgāzes, centralizētās siltumapgādes, centralizētās dzesēšanas un māsaimniecības karstā ūdens galalietotājiem par konkurētspējīgu samaksu tiktu nodrošināti individuāli skaitītāji, kas precīzi atspoguļo galalietotāja faktisko enerģijas patēriņu un sniedz informāciju par faktisko izmantošanas laiku.

[..]

3. Ja apkure un dzesēšana vai karstais ūdens ēkai tiek nodrošināts no centralizētas siltumapgādes tīkla vai no centrāla avota, kas apkalpo vairākas ēkas, siltuma vai karstā ūdens skaitītāju uzstāda pie siltuma sadalītāja vai piegādes punkta.

Daudzdzīvokļu ēkās un daudzfunkcionālās ēkās, kam apkure/dzesēšana tiek nodrošināta no centralizēta avota, no centralizētas siltumapgādes tīkla vai no centrāla avota, kas apkalpo vairākas ēkas, līdz 2016. gada 31. decembrim uzstāda arī individuālos patēriņa skaitītājus, kas uzskaita siltumenerģijas vai dzesēšanas enerģijas vai karstā ūdens patēriņu katrā vienībā, ja tas ir tehniski iespējams un rentabli. Ja individuālu siltuma patēriņa skaitītāju izmantošana nav tehniski iespējama vai nav rentabla, siltumenerģijas mērīšanai izmanto individuālus siltummaksas sadalītājus siltuma patēriņa uzskaitē katrā radiatorā, ja vien attiecīgā dalībvalsts nepierāda, ka šādu siltummaksas sadalītāju uzstādīšana nebūtu rentabla. Tādos gadījumos var apsvērt alternatīvas rentablas metodes siltuma patēriņa uzskaitē.

Ja siltumapgāde un dzesēšana daudzdzīvokļu ēkās tiek nodrošināta, izmantojot centralizētu siltumapgādi vai dzesēšanu, vai ja šādas ēkas galvenokārt izmanto savas kopējās apkures vai dzesēšanas sistēmas, dalībvalstis var ieviest pārredzamus noteikumus par to, kā sadala izmaksas par siltuma vai karstā ūdens patēriņu šādās ēkās, lai nodrošinātu individuālā patēriņa uzskaites pārredzamību un precizitāti. Attiecīgos gadījumos šādos noteikumos iekļauj pamatnostādnes par to, kā sadalīt maksu par siltumu un/vai karsto ūdeni, kas izmantots šādām vajadzībām:

- a) karstais ūdens māsaimniecības vajadzībām;
- b) siltuma starojumam no ēkas konstrukcijām un koplietošanas telpu apsildei, ja kāpņutelpas un gaiteni ir aprīkoti ar radiatoriem;
- c) dzīvokļu apsildei.”

18 Minētās direktīvas 10. panta 1. punkta pirmajā daļā ir paredzēts:

“Ja galalietotājiem nav [Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2009/72/EK (2009. gada 13. jūlijs) par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un par Direktīvas 2003/54/EK atcelšanu (OV 2009, L 211, 55. lpp.)] un [Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2009/73/EK (2009. gada 13. jūlijs) par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz dabasgāzes iekšējo tirgu un par Direktīvas 2003/55/EK atcelšanu (OV 2009, L 211, 94. lpp.)] minēto viedo skaitītāju, dalībvalstis līdz 2014. gada 31. decembrim nodrošina, ka saskaņā ar VII pielikuma 1.1. punktu visu nozaru, uz kurām attiecas šī direktīva, tostarp enerģijas sadales uzņēmumu, sadales sistēmu operatoru un enerģijas mazumtirdzniecības uzņēmumu, sagatavoto rēķinu informācija ir precīza un balstīta uz faktisko patēriņu, ja tas ir tehniski iespējams un ekonomiski pamatoti.”

19 Saskaņā ar Direktīvas 2012/27 27. panta 1. punkta pirmo daļu:

“Direktīvu [2006/32] atceļ no 2014. gada 5. jūnija, izņemot tās 4. panta 1. līdz 4. punktu un I, III un IV pielikumu, neskarot dalībvalstu pienākumus attiecībā uz termiņu, kurā tā ir transponējama valstu tiesību aktos. Direktīvas 2006/32/EK 4. panta 1. līdz 4. punktu un I, III un IV pielikumu atceļ no 2017. gada 1. janvāra.”

20 Direktīvas 2012/27 28. panta 1. punkta pirmā daļa ir formulēta šādi:

“Normatīvie un administratīvie akti, kas vajadzīgi, lai izpildītu šīs direktīvas prasības, dalībvalstīs stājas spēkā līdz 2014. gada 5. jūnijam.”

21 Šīs direktīvas VII pielikuma “Minimālās prasības attiecībā uz rēķinu izrakstīšanu un rēķinu informāciju, pamatojoties uz faktisko patēriņu” 1.1. punktā ir noteikts:

“Lai ļautu galalietotājam regulēt savu enerģijas patēriņu, uz faktisko patēriņu balstītu rēķinu vajadzētu izrakstīt vismaz reizi gadā, un rēķinu informāciju vajadzētu darīt pieejamu vismaz reizi ceturksnī; pēc pieprasījuma vai ja patērētāji ir izvēlējušies saņemt rēķinus elektroniski, vai citos gadījumos – divreiz gadā. Šo prasību var neattiecināt uz gāzi, ko izmanto vienīgi ēdiena gatavošanai.”

Bulgārijas tiesības

Enerģētikas likums

22 2003. gada 9. decembra *zakon za energetikata* (Enerģētikas likums) (DV Nr. 107, 2003. gada 9. decembris) redakcijā, kas piemērojama pamatlietās (turpmāk tekstā – “Enerģētikas likums”), ietver šādas tiesību normas:

“133. (2) Klientu iekārtu pieslēgšana kopīpašumā esošā dzīvojamajā ēkā notiek ar vismaz divu trešdaļu kopīpašumā esošās dzīvojamās ēkas īpašnieku rakstisku piekrišanu.

[..]

139. (1) Siltumenerģijas patēriņš kopīpašumā esošā dzīvojamā ēkā tiek sadalīts saskaņā ar patēriņa sadales sistēmu.

[..]

140. (1) Siltumenerģijas patēriņš starp klientiem kopīpašumā esošā dzīvojamā ēkā tiek sadalīts, izmantojot:

[..]

2. siltumenerģijas patēriņa sadales ierīces, proti, individuālo siltuma izdevumu sadales ierīces, kas atbilst valstī spēkā esošajiem vai individuālo siltuma skaitītāju standartiem;

[..]

(3) Ēku siltumsistēmas siltums un karstais ūdens ir kopīpašuma daļa.

[..]

142. (1) Kopīpašumā esošas dzīvojamās ēkas siltumam paredzētā siltumenerģija ir starpība starp kopējo siltumenerģijas daudzumu, kas paredzēts sadalei kopīpašumā esošā dzīvojamā ēkā, un siltumenerģijas daudzumu karstajam ūdenim, kas noteikts saskaņā ar 141. panta 1. punktu.

(2) Siltumenerģija, kas paredzēta kopīpašumā esošas dzīvojamās ēkas siltumam, tiek iedalīta siltumā, ko izdala ēkas siltumsistēma, siltumenerģijā, kas paredzēta koplietošanas telpu apsildīšanai, un siltumenerģijā, kas ir paredzēta individuālo īpašumu apsildīšanai.

[..]

149.a (1) Siltumenerģijas klienti kopīpašumā esošā dzīvojamā ēkā var iegādāties siltumenerģiju no piegādātāja, kas izvēlēts ar kopīpašnieku piekrišanu, kuri pārstāv vismaz divas trešdaļas no kopīpašumā esošās dzīvojamās ēkas īpašuma.

[..]

153. (1) Visi īpašnieki un tādu lietu tiesību īpašnieki, kuras attiecas uz īpašuma izmantošanu, kopīpašumā esošā dzīvojamajā ēkā, kas ir pieslēgta lietotāju apakšstacijai vai tās autonomai daļai, ir siltumenerģijas lietotāji, un viņiem pie savā īpašumā esošajiem siltumķermeņiem ir jāuzstāda 140. panta 1. punkta 2. apakšpunktā minētās ierīces siltumenerģijas patēriņa sadalei un jāsedz ar siltumenerģijas patēriņu saistītie izdevumi saskaņā ar attiecīgajā rīkojumā, kas minēts 36. panta 3. punktā, noteiktajiem nosacījumiem un kārtību.

(2) Ja īpašnieki, kuri pārstāv vismaz divas trešdaļas no kopīpašumā esošās dzīvojamās ēkas īpašuma un [kuru īpašumi] ir pieslēgti lietotāju apakšstacijai vai tās autonomai daļai, nevēlas patērēt siltumam vai karstajam ūdenim paredzēto siltumenerģiju, viņiem tas ir rakstiski jāpaziņo siltumenerģijas padeves uzņēmumam un jālūdz pārtraukt siltumam vai karstajam ūdenim paredzētās siltumenerģijas piegādi no šīs lietotāju apakšstacijas vai tās autonomās daļas.

[..]

(5) Ja ir paredzēta siltumenerģijas sadales sistēma, patērētājiem kopīpašumā esošā dzīvojamā ēkā nav tiesību atslēgt siltumenerģijas piegādi sildķermeņiem, kas atrodas to īpašumā, tos fiziski atdalot uz ēkas siltumsistēmas.

(6) Patērētāji, kas dzīvo kopīpašumā esošā dzīvojamajā ēkā un kas atslēdz siltumenerģijas piegādi savā īpašumā esošajiem sildķermeņiem, turpina būt siltumenerģijas lietotāji attiecībā uz siltumu no ēkas siltumsistēmas un no sildķermeņiem, kas izvietoti ēkas koplietošanas daļās.”

Likums par patērētāju tiesību aizsardzību

23 *Zakon za zashtita na potrebitelite* (Likums par patērētāju tiesību aizsardzību, *DV* Nr. 99, 2005. gada 9. decembris), ar kuru Bulgārijas tiesību sistēmā tika transponēts Direktīvas 2011/83 27. pants, 62. pantā ir noteikts:

“1. Ir aizliegta preces, ūdens, gāzes, elektroenerģijas, centralizētās siltumapgādes vai digitālo pakalpojumu nepasūtīta piegāde vai nepasūtītu pakalpojumu sniegšana par atlīdzību patērētājam.

2. Preces, ūdens, gāzes, elektroenerģijas, centralizētās siltumapgādes vai digitāla satura nepasūtītas piegādes vai nepasūtīta pakalpojuma sniegšanas gadījumā patērētājam nav pienākuma atdot precī un tam nav jāmaksā atlīdzība par precī vai pakalpojumu personai, kas ir piegādājusi šo precī vai sniegusi šo pakalpojumu.

3. Tas, ka patērētājs nesniedz atbildi attiecībā uz 1. punktā norādīto preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu, nenozīmē piekrišanu.”

Likums par īpašumu

- 24 *Zakon za sobstvenostta* (Likums par īpašumu, DV Nr. 92, 1951. gada 16. novembris) 38. panta 1. punktā ir noteikts:

“Dzīvojamo ēku, kuru stāvi vai stāvu daļas pieder dažādiem īpašniekiem, zemes gabals, uz kura ir uzbūvēta dzīvojamā ēka, pagalms, pamati, ārsienas, iekšējās sienas, kas atdala atsevišķas daļas, iekšējās nesošās sienas, kolonnas, konstrukcijas, plāksnes, sijas, kāpnes, kāpņu platformas, jumti, sienas starp dažādiem īpašniekiem piederošiem bēniņiem un pagrabiem, skursteņi, dzīvojamās ēkas ārdurvis, durvis uz koplietošanas bēniņiem un pagrabiem, visu veidu sistēmu un to centralizēto ierīču galvenās līnijas, lifti, notekcaurules, vārtsarga telpa un jebkurš cits elements, kas pēc sava rakstura vai galamērķa paredzēts koplietošanai, pieder visiem īpašniekiem.”

Rīkojums par centralizēto siltumapgādi

- 25 2007. gada 6. aprīļa *naredba za toplosnabdyavaneto no° 16-334* (Rīkojums Nr. 16-334 par centralizēto siltumapgādi) 70. panta 1. punktā ir paredzēts:

“Siltumenerģijas daudzums, kas kopīpašumā esošā dzīvojamās ēkā ir izmērīts ar siltuma skaitītāju, tostarp patērētāju īpašumiem, kam nav ierīču, lai sadalītu siltumenerģijas patēriņu, vai tiem, kuru sildķermeņi ir demontēti, tiek sadalīts saskaņā ar pielikumā paredzētajiem noteikumiem.”

- 26 Šī rīkojuma pielikuma 6.1. punktā ir paredzēts, ka “siltumam patērētā siltumenerģija ietver siltuma daudzumu, ko izdalījusi ēkas siltumsistēma, sildķermeņi, kas atrodas koplietošanas telpās, un sildķermeņi, kas atrodas individuālos īpašumos”.

- 27 Turklāt šī pielikuma 6.1.3. punktā ir noteikts, ka “ēkas siltumsistēmas izdalītais siltumenerģijas daudzums Q_p , kas izteikts kWh, tiek sadalīts proporcionāli īpašumu apsildāmajam tilpumam atbilstoši plānam”.

Pamatlietas un prejudiciālie jautājumi

Lieta C-708/17

- 28 *N. S. Dimitrova* pieder īpašums kopīpašumā esošā dzīvojamā ēkā, kas ir pieslēgta centralizētajai siltumapgādei.

- 29 Saskaņā ar līgumu, kas noslēgts, pamatojoties uz Enerģētikas likuma 153. panta 1. punktu, *EVN* piegādā minētajai dzīvojamai ēkai siltumenerģiju, kas tiek izmantota apsildīšanai, apgādei ar karsto ūdeni un ēkas siltumsistēmas izdalītajam siltumam.

- 30 Šī līguma ietvaros sabiedrība, kas veic siltumenerģijas sadali, par laikposmu no 2012. gada 1. novembra līdz 2015. gada 30. aprīlim noteica *N. S. Dimitrova* īpašumam patēriņu 266,25 Bulgārijas levu (BGN) (aptuveni 136 EUR) vērtībā.

- 31 Tā kā *N. S. Dimitrova* šo summu nesamaksāja, pēc *EVN* pieprasījuma *Rayonen sad Asenovgrad* (Asenovgradas rajona tiesa, Bulgārija) viņai nosūtīja maksājuma rīkojumu.

- 32 *N. S. Dimitrova* apstrīdēja maksājuma rīkojumu, norādot, ka starp viņu un *EVN* neesot nekādu saistību, ka patērētās siltumenerģijas faktiskā daudzuma pierādījums esot kļūdainis un ka *EVN* izdotajos rēķinos norādītais patēriņš neatspoguļojot viņas faktisko enerģijas patēriņu, [tādējādi] pārkāpjot Direktīvas 2006/32 13. panta 2. punktu.
- 33 Iesniedzējtiesa precizē, ka šajā lietā pamatlietas priekšmets ir to summu nemaksāšana, kuras attiecas uz dzīvojamās ēkas siltumsistēmas izdalītās enerģijas patēriņu, proti, visu cauruļu un siltumenerģijas vadīšanas un piegādes iekārtām dzīvojamās ēkas iekšpusē, tostarp augšupējām siltuma caurulēm, kas šķērso katru dzīvokli.
- 34 Šajā ziņā iesniedzējtiesai ir šaubas par rēķinu izrakstīšanas likumību par enerģiju, ko katrā dzīvoklī izdalījusi kopīpašumā esošās dzīvojamās ēkas siltumsistēma, gadījumā, ja, kā tas ir šajā gadījumā, šī rēķinu izrakstīšana notiek proporcionāli apsildītā īpašuma tilpumam saskaņā ar dzīvojamās ēkas projektu, neņemot vērā šajā īpašumā faktiski izdalītā siltuma daudzumu. Tā arī norāda, ka *N. S. Dimitrova* neizmanto siltumenerģiju ne sava dzīvokļa apsildīšanai, ne siltā ūdens piegādei lietošanai mājāsaimniecībā.
- 35 Turklāt iesniedzējtiesa šaubās par to, vai patērētājam saskaņā ar Direktīvas 2011/83 27. pantu ir tiesības nemaksāt par piegādāto siltumenerģiju, ko tas nav pasūtījis. Tā norāda, ka 2017. gada 25. maija interpretējošā spriedumā, kura piemērošanas joma ir saistoša zemāko instanču tiesām, *Varhoven kasatsionen sad* (Augstākā kasācijas tiesa, Bulgārija) ir nospriedusi, ka Enerģētikas likums, it īpaši tā 153. panta 6. punkts, nav pretrunā Likuma par patērētāju tiesību aizsardzību 62. pantam, jo nevis katram atsevišķam kopīpašniekam, bet kopīpašnieku vairākumam ir jāprasa piegādāt siltumu dzīvojamās ēkās, uz kurām attiecas noteikumi par kopīpašumu, un vispārīgi lemt par to, vai un kā ir jāizmanto koplietošanas daļas, līdz ar to ir jāuzskata, ka šī pakalpojuma patērētājs ir kopīpašums kopumā.
- 36 Šajos apstākļos *Rayonen sad Asenovgrad* (Asenovgradas rajona tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
- “1) Vai Direktīvas [2006/32] 13. panta 2. punkts nepieļauj iespēju siltumapgādes uzņēmumam pieprasīt atlīdzību par patērēto, kopīpašumā esošās dzīvojamās ēkas siltumsistēmā saņemto un no tās pievadīto siltumenerģiju proporcionāli privāto dzīvokļu apsildāmajam tilpumam atbilstoši ēkas plānam, neņemot vērā katram privātajam dzīvoklim faktiski pievadīto siltumenerģijas daudzumu?
- 2) Vai ar Direktīvas [2011/83] 27. pantu ir saderīgs valsts tiesiskais regulējums, kurā patērētājiem, kuriem pieder dzīvokļi ēkās, uz ko attiecas noteikumi par kopīpašumā esošām dzīvojamām ēkām, ir noteikts pienākums maksāt atlīdzību par nepasūtīto, bet ēkas siltumsistēmā saņemto un no tās pievadīto siltumenerģiju, ja viņi ir pārtraukuši lietot siltumenerģiju, demontējot siltumķermeņus savos dzīvokļos, vai tādējādi, ka pēc viņu vēlēšanās siltumapgādes uzņēmuma darbinieki ir pārtraukuši siltumķermeņa tehnisko spēju pievadīt siltumu?
- 3) Vai šāds valsts tiesiskais regulējums rada negodīgu komercpraksi Direktīvas [2005/29] izpratnē?”

Lietā C-725/17

- 37 Kopš 2003. gada 2. decembra *M. Dimitrov* ir mājokļa ēkā, kurā ir ēkas siltumsistēma un karstā ūdens sistēma, kas šķērso katru kopīpašuma dzīvokli, un lietotāju apakšstacijas daļa, kura aprīkota ar kopējo siltuma skaitītāju.

- 38 Siltuma plūsmu, ar ko tiek apgādāta attiecīgā iekārta, piegādāja *Toplofikatsia Sofia* saskaņā ar līgumu, kas saista pēdējo minēto ar ēkas kopīpašumu, kurā atrodas *M. Dimitrov* mājoklis. Šis līgums tika noslēgts 2004. gada 4. decembrī ar “*Termokomplekt*” OOD starpniecību, kura arī bija atbildīga par siltuma patēriņa individuālo uzskaiti.
- 39 Tā kā *M. Dimitrov* nesamaksāja par siltuma un siltā ūdens piegādi, ko sniedza *Toplofikatsia Sofia* par laikposmu no 2014. gada 1. maija līdz 2016. gada 30. aprīlim, pēdējā minētā vērsās *Sofiyski rayonon sad* (Sofijas rajona tiesa, Bulgārija), lai maksājamās summas tiktu samaksātas.
- 40 Iesniedzējtiesa uzskata, ka pamatlieta attiecas uz jautājumu, vai šajā gadījumā ir radušās līgumiskas attiecības, vai izmaksas, kas saistītas ar patēriņa un zaudējumu ēkas koplietošanas daļās sadali, ir jāsamaksā, ja ir vai nav tikuši izmantoti kompleksā pakalpojuma elementi, kas ir siltuma un siltā ūdens piegāde, un, visbeidzot, vai mājokļa, kas atrodas tādā ēkā, kāda tiek aplūkota pamatlietā, īpašnieks ir jāuzskata par patērētāju.
- 41 Šajā ziņā šī tiesa norāda, ka 2010. gada 22. aprīļa spriedumā *Konstitutsionen sad* (Konstitucionālā tiesa, Bulgārija) uzskatīja, ka saskaņā ar Enerģētikas likuma 153. panta 1. punktu visi īpašnieki un personas, kam ir lietu tiesības attiecībā uz īpašuma izmantošanu kopīpašumā, kurš ir savienots ar lietotāju apakšstaciju vai tās patstāvīgu daļu, ir siltumenerģijas klienti un tām ir pienākums uz siltuma elementiem, kas atrodas to īpašumā, uzstādīt iekārtas siltumenerģijas sadalei un apmaksāt izdevumus saistībā ar siltumenerģijas patēriņu, ievērojot šajā tiesību normā norādītajā rīkojumā paredzētos nosacījumus un kārtību.
- 42 Tomēr iesniedzējtiesa norāda, ka līguma puses nevar vienoties par līguma noteikumiem, jo šos noteikumus vienpusēji nosaka *Toplofikatsia Sofia* pārdošanas vispārīgajos noteikumos un cenu nosaka *Komisija za energiyno i vodno regulirane* (Enerģētikas regulēšanas komisija, Bulgārija) administratīvā kārtībā. Tādējādi attiecīgās tiesiskās attiecības vairāk līdzinoties nodokļu saistībām nekā līgumam, ņemot vērā arī to, ka *Toplofikatsia Sofia* ir vienība, kurai pieder Sofijas (Bulgārija) pašvaldības monopols un īpašums.
- 43 Tā vēl piebilst, ka ēkās, uz kurām attiecas noteikumi par kopīpašumu, tiesiskais regulējums ļauj pārtraukt karstā ūdens piegādi un apzīmogot siltumķermeņus konkrētā dzīvoklī, bet ka nav iespējams izbeigt *Toplofikatsia Sofia* sniegto pakalpojumu pēdējo daļu, proti, siltumenerģijas patēriņa sadali.
- 44 Šādos apstākļos *Sofiyski rayonon sad* (Sofijas rajona tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
- “1) Ar Direktīvu [2011/83] no tās piemērošanas jomas ir izslēgti tradicionālo līgumtiesību noteikumi par līgumu noslēgšanu, bet vai ar to no šīs piemērošanas jomas ir izslēgti arī noteikumi par šo ļoti netipisko likumā paredzēto struktūru līgumattiecību izveidošanai?
 - 2) Ja ar Direktīvu [2011/83] specifisks valsts tiesiskais regulējums šajā gadījumā netiek izslēgts, vai tas ir līgums direktīvas 5. panta izpratnē? Vai kas cits? Ja tas ir vai nav līgums, vai direktīva šajā gadījumā ir piemērojama?
 - 3) Vai šī direktīva uz šo līgumu *de facto* veidu attiecas neatkarīgi no tā, kad tie ir radušies, vai arī direktīva attiecas tikai uz jauniegādātiem dzīvokļiem vai – vēl šaurāk – tikai uz jaunuzceltiem dzīvokļiem (proti, tādu lietotāju apkures sistēmām, kuri lūdz pieslēgumu centralizētās siltumapgādes tīklam)?
 - 4) Ja direktīva ir piemērojama, vai valsts tiesiskais regulējums ir pretrunā Direktīvas [2011/83] 5. panta 1. punkta f) apakšpunktam saistībā ar šā panta 2. punktu, kuros ir paredzētas tiesības vai teorētiska iespēja izbeigt tiesiskās attiecības?

- 5) Līdz ar to, ja ir jānoslēdz līgums, vai tam ir noteikta forma un kādai saturiskā apjoma ziņā ir jābūt informācijai, kura ir jādara pieejama patērētājam (šajā gadījumā: atsevišķajam dzīvokļa īpašniekam, nevis dzīvokļu īpašnieku kopībai)? Vai savlaicīgas un pieejamas informācijas nesniegšana ietekmē tiesisko attiecību rašanos?
 - 6) Vai ir vajadzīgs skaidri izteikts lūgums, proti, patērētāja formāli pausta griba kļūt par šādu tiesisko attiecību pusi?
 - 7) Ja ir noslēgts līgums neatkarīgi no tā, vai tas ir formāls vai nav, vai kopīgo ēkas daļu (it īpaši kāpņu telpas) apkure ir daļa no līguma priekšmeta un vai patērētājs ir pakalpojumu pasūtījis attiecībā uz šo pakalpojuma daļu, ja viņš pats to nav skaidri lūdzis vai to nav lūgusi pat visa dzīvokļu īpašnieku kopība (piemēram, ja ir tikuši noņemti sildķermeņi, kas vairumā gadījumu ir jāpieņem kā fakts – proti, eksperti nenorāda, ka kopīgajās ēkas daļās atrastos sildķermeņi)?
 - 8) Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, vai īpašnieka kā patērētāja, kurš ir lūdzis kopīgo ēkas daļu apkuri, statusu ietekmē (vai rada kādu atšķirību) tas, ka viņa privātajā dzīvoklī ir pārtraukta siltumapgāde?”
- 45 Ar Tiesas priekšsēdētāja 2018. gada 8. februāra rīkojumu lietas C-708/17 un C-725/17 tika apvienotas rakstveida un mutvārdu procesiem, kā arī sprieduma taisīšanai.

Ievada apsvērumi

- 46 Jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru ar LESD 267. pantu iedibinātās sadarbības starp valstu tiesām un Tiesu ietvaros tai ir jāsniedz valsts tiesai noderīga atbilde, kas ļauj izlemt tās izskatīšanā esošo strīdu. Šajā nolūkā Tiesai vajadzības gadījumā ir jāpārformulē tai iesniegtie jautājumi. Apstākļi, ka valsts tiesa prejudiciālo jautājumu ir izteikusi, formāli atsaucoties uz noteiktām Savienības tiesību normām, neliedz Tiesai sniegt šai tiesai visus interpretācijas elementus, kas tai var būt noderīgi, izspriežot izskatāmo lietu, neatkarīgi no tā, vai šī tiesa savu jautājumu formulējumā uz tiem atsaukusies. Šajā ziņā Tiesai no visas valsts tiesas sniegtās informācijas un tostarp no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motivācijas ir tiesības nošķirt tos Savienības tiesību elementus, kuriem ir nepieciešama interpretācija, ņemot vērā strīda priekšmetu (spriedums, 2019. gada 12. februāris, TC, C-492/18 PPU, EU:C:2019:108, 37. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 47 Pirmkārt, lietā C-725/17 *Sofijski rayonon sad* (Sofijas rajona tiesa) uzdotie jautājumi daļēji attiecas uz līguma sagatavošanas nosacījumiem attiecībā uz siltumenerģijas piegādi, ko veic centralizētās siltumapgādes piegādātājs, un, konkrētāk, uz to, ka kopīpašumā esošas dzīvojamās ēkas dzīvokļa īpašnieks nav devis piekrišanu, kad tika noslēgts līgums par enerģijas piegādi.
- 48 Saskaņā ar Direktīvas 2011/83 3. panta 5. punktu tā neskar valstu vispārējās līgumtiesības, piemēram, noteikumus par līgumu spēkā esamību, sagatavošanu vai sekām, jo līgumtiesību vispārējie aspekti šajā direktīvā nav reglamentēti. Minētās direktīvas 14. apsvērumā ir precizēts šajā ziņā, ka tai nebūtu jāskar valsts tiesību akti, kas regulē, piemēram, līguma noslēgšanu vai spēkā esamību, tostarp gadījumā, ja nav dota piekrišana.
- 49 Katrā ziņā no iesniedzējtiesu sniegtās informācijas izriet, ka pamatlietas arī attiecas uz to, ka *N. S. Dimitrova* un *M. Dimitrov*, pamatojoties uz Direktīvas 2011/83 27. pantu, apstrīd rēķinus, ko viņiem bija nosūtījis siltumenerģijas piegādātājs, pamatojot, ka viņi individuāli nav lūguši piegādāt šo siltumenerģiju un viņi to neizmanto.
- 50 Ņemot vērā šos apstākļus, ar otro un trešo jautājumu lietā C-708/17, kā arī ar jautājumiem lietā C-725/17 iesniedzējtiesas būtībā jautā, vai Direktīvas 2011/83 27. pants, skatīts kopā ar Direktīvas 2005/29 5. panta 1. un 5. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tam pretrunā ir tāds valsts

tiesiskais regulējums, kurā ir paredzēts, ka īpašnieki dzīvoklim kopīpašumā esošā dzīvojamā ēkā, kas ir pieslēgta pilsētas siltumtīklam, ir spiesti segt daļu no dzīvojamās ēkas koplietošanas daļu un siltumsistēmas siltumenerģijas patēriņa izmaksām pat tad, ja tie individuāli nav lūguši siltuma piegādi un tie to neizmanto savā dzīvoklī.

- 51 Otrkārt, lai atrisinātu tās izskatāmo strīdu lietā C-708/17, ar pirmo prejudiciālo jautājumu *Rayonen sad Asenovgrad* (Asenovgradas rajona tiesa) lūdz Tiesu interpretēt Direktīvas 2006/32 normas, it īpaši tās 13. panta 2. punktu, kurā tostarp ir paredzēts, ka dalībvalstīm ir jānodrošina, ka enerģijas gala patērētājiem adresētie rēķini ir balstīti uz faktisko patēriņu.
- 52 Saskaņā ar Direktīvas 2012/27, ar ko tika aizstāta Direktīva 2006/32, 27. panta 1. punktu tā ir atcelta no 2014. gada 5. jūnija. Turklāt atbilstoši Direktīvas 2012/27 28. panta 1. punktam dalībvalstis bija jāstājas spēkā normatīvajiem un administratīvajiem aktiem, kas vajadzīgi, lai izpildītu šīs direktīvas prasības ne vēlāk kā līdz 2014. gada 5. jūnijam. Katrā ziņā šajā direktīvā nav nevienas īpašas normas attiecībā uz Direktīvas 2006/32 noteikumu, kas ar to ir aizstāti, piemērošanu laikā.
- 53 Līdz ar to, tā kā pamatlietas fakti saistībā ar lietu C-708/17, kas attiecas uz laikposmu no 2012. gada 1. novembra līdz 2015. gada 30. aprīlim, kā to norādījis ģenerāladvokāts secinājumu 67. punktā, lai iesniedzējtiesai sniegtu lietderīgu atbildi, pirmais jautājums lietā C-708/17 ir jāizvērtē, ņemot vērā Direktīvu 2006/32 un 2012/27 noteikumus.
- 54 Tādējādi ar pirmo jautājumu *Rayonen sad Asenovgrad* (Asenovgradas rajona tiesa) būtībā jautā, vai Direktīvas 2006/32 13. panta 2. punkts un Direktīvas 2012/27 10. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, kāds ir aplūkots pamatlietā un kurā ir paredzēts, ka kopīpašumā esošā dzīvojamā ēkā rēķini par siltumenerģijas patēriņu ēkas siltumsistēmā tiek noteikti katram dzīvojamās ēkas īpašniekam proporcionāli sava dzīvokļa apsildītajam tilpumam.

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Attiecībā uz otro un trešo jautājumu lietā C-708/17 un uz jautājumiem lietā C-725/17

Par Direktīvas 2011/83 piemērojamību

- 55 Jāatgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 2011/83 3. panta 1. punktu to piemēro, ievērojot tās nosacījumus un ciktāl paredzēts tās normās, jebkuram līgumam, kas noslēgts starp komersantu un patērētāju. Saskaņā ar šo pašu tiesību normu šo direktīvu piemēro arī līgumiem par ūdens, gāzes, elektrības piegādi vai centralizētu siltumapgādi, tostarp līgumiem ar publiskiem pakalpojumu sniedzējiem, ciktāl šie pakalpojumi tiek sniegti uz līguma pamata.
- 56 Katrā ziņā Direktīvas 2011/83 2. panta 1. punktā “patērētājs” ir definēts kā jebkura fiziska persona, kura līgumos, uz ko attiecas šī direktīva, darbojas nolūkos, kas nav saistīti ar tā komercdarbību, ražošanu vai brīvo profesiju. Šajā ziņā Tiesa ir nospriedusi, ka šis jēdziens it īpaši attiecas uz privātpersonu, kas nenodarbojas ar komercdarbību vai profesiju (spriedums, 2018. gada 4. oktobris, *Kamenova*, C-105/17, EU:C:2018:808, 33. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 57 Šīs direktīvas interpretācijas nolūkā “patērētāja” jēdzienam tādējādi ir ļoti būtiska nozīme, un tās noteikumi ir paredzēti galvenokārt patērētājam, kam negodīga komercprakse ir adresēta un kas no tās cieš (spriedums, 2013. gada 3. oktobris, *Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs*, C-59/12, EU:C:2013:634, 36. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 58 Šajā gadījumā no iesniedzējtiesu sniegtajām ziņām izriet, ka gan lietā C-708/17, gan lietā C-725/17 pastāv piegādes līgums attiecībā uz siltumenerģijas piegādi, ar kuru tiek apgādāta kopīpašumā esoša dzīvojamā ēka, un ka saskaņā ar šo līgumu šīs dzīvojamās ēkas dzīvokļu īpašnieki ir adresāti rēķiniem par siltumenerģijas patēriņu ēkas siltumsistēmā un minētās dzīvojamās ēkas koplietošanas daļās.
- 59 No Enerģētikas likuma 149.a panta 1. punkta un 153. panta 1. punkta, aplūkoti kopā, izriet, ka enerģijas piegādātāja klienti atbilstoši ar tiem noslēgtiem līgumiem ir īpašnieki un tādu lietu tiesību īpašnieki, kas attiecas uz īpašumu kopīpašumā esošā dzīvojamā ēkā, kura ir pieslēgta lietotāju apakšstacijai vai tās autonomai daļai. Tā kā šie īpašnieki vai šie tiesību īpašnieki ir fiziskas personas, kas nenodarbojas ar komercdarbību vai profesiju, tie ir patērētāji Direktīvas 2011/83 2. panta 1. punkta izpratnē. No minētā izriet, kā ģenerālvokāts norāda secinājumā 52. punktā, ka pamatlietā aplūkoti līgumi ir līgumi, kas attiecas uz centralizēto siltumapgādi un kas noslēgti starp komersantiem un patērētājiem šīs direktīvas 3. panta 1. punkta izpratnē.
- 60 Runājot par Direktīvas 2011/83 piemērojamību laikā, tajā ir ietverta īpaša norma, kurā ir skaidri noteikti tās noteikumu piemērošanas laikā nosacījumi. Tādējādi šīs direktīvas 28. panta 2. punktā ir paredzēts, ka tā ir piemērojama pēc 2014. gada 13. jūnija noslēgtiem līgumiem.
- 61 Šajā gadījumā, tā kā Tiesas rīcībā esošajos lietās materiālos nav informācijas par pamatlietā aplūkoto līgumu noslēgšanas datumiem, valsts tiesām ir jānosaka, vai tie ir noslēgti pēc šī datuma, proti, 2014. gada 13. jūnija, lai noteiktu, vai Direktīva 2011/83 ir piemērojama *ratione temporis*.

Par lietas būtību

- 62 Ar otro un trešo jautājumu lietā C-708/17 un ar jautājumiem lietā C-725/17 iesniedzējtiesas būtībā jautā, vai Direktīvas 2011/83 27. pants, skatīts kopā ar Direktīvas 2005/29 5. panta 1. un 5. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, kurā ir paredzēts, ka īpašnieki dzīvokļiem kopīpašumā esošā dzīvojamā ēkā, kas ir pieslēgta centralizētajam siltumtīklam, ir spiesti piedalīties dzīvojamās ēkas koplietošanas telpu un siltumsistēmas siltumenerģijas patēriņa izmaksās, lai gan tie individuāli nav lūguši siltuma piegādi un to neizmanto savā dzīvoklī.
- 63 Jāatgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 2011/83 27. pantu patērētājs ir atbrīvots no pienākuma maksāt jebkādu atlīdzību par nepasūtītu preču, elektrības, ūdens un gāzes piegādes, centralizētas siltumapgādes, digitālā satura piegādi vai nepasūtītu pakalpojumu sniegšanu, kas notikusi, pārkāpjot Direktīvas 2005/29 5. panta 5. punktu un I pielikuma 29. punktu, un ka tas, ka patērētājs nav sniedzis atbildi šādā nepasūtītas piegādes vai pakalpojuma sniegšanas gadījumā, nav uzskatāms par piekrišanu. Kā izriet no Direktīvas 2011/83 60. apsvēruma, šī prakse ir ar šo Direktīvu 2005/29 aizliegta negodīga komercprakse.
- 64 Nepasūtītu preču pārdošana šajā apsvērumā ir definēta kā “nepasūtītu preču pārdošana, kad patērētājiem piegādā nepieprasītas preces vai sniedz pakalpojumus”. Šajā ziņā Tiesa ir norādījusi, ka “nepasūtītu preču pārdošana” Direktīvas 2005/29 I pielikuma 29. punkta izpratnē, uz kuru ir atsauce Direktīvas 2011/83 27. pantā, tostarp ir tāda rīcība, kad komersants pieprasa patērētājam samaksāt par precī vai pakalpojumu, kas sniegts šim patērētājam, lai arī viņš to nav pasūtījis (spriedums, 2018. gada 13. septembris, *Wind Tre un Vodafone Italia*, C-54/17 un C-55/17, EU:C:2018:710, 43. punkts).
- 65 Kā ģenerālvokāts ir norādījis secinājumā 58. punktā, tādējādi Direktīvas 2011/83 27. panta mērķis ir liegt komersantam uzspiest patērētājam līgumiskas attiecības, kurām viņš nav brīvi piekritis.
- 66 Šajā gadījumā Enerģētikas likuma 133. panta 2. punktā ir paredzēts, ka lietotāju iekārtu pieslēgšana kopīpašumā esošā dzīvojamā ēkā notiek ar īpašnieku rakstveida piekrišanu, kuri pārstāv vismaz divas trešdaļas no kopīpašumā esošās dzīvojamās ēkas īpašuma.

- 67 Katrā ziņā no iesniedzējtiesu sniegtajiem pierādījumiem izriet, ka šī likuma 153. panta 1. punktā ir paredzēts, ka īpašnieki un tādu lietu tiesību īpašnieki, kas attiecas uz kopīpašumā esošā lietotāju apakšstacijai vai tās autonomai daļai pieslēgtā dzīvojamā ēkā ietilpstoša īpašuma izmantošanu, ir siltumenerģijas klienti. Šajā ziņā tiem ir pienākums uzstādīt iekārtas siltumenerģijas patēriņa sadalei pa siltumķermeņiem, kas atrodas to īpašumā, un samaksāt izmaksas, kas saistītas ar siltumenerģijas patēriņu. Turklāt minētā likuma 153. panta 6. punktā ir precizēts, ka klienti, kas dzīvo kopīpašumā esošā dzīvojamajā ēkā un kas atslēdz siltumenerģijas piegādi savā īpašumā esošiem sildķermeņiem, turpina būt siltumenerģijas klienti attiecībā uz siltumu no ēkas siltumsistēmas un no siltumķermeņiem, kas atrodas ēkas koplietošanas daļās.
- 68 No šīm tiesību normām izriet, ka siltuma nodrošināšana kopīpašumā esošā dzīvojamā ēkā notiek, pamatojoties uz lūgumu, kas iesniegts visu kopīpašnieku vārdā, saskaņā ar īpašajiem noteikumiem, kuri paredzēti valsts tiesībās attiecībā uz kopīpašumu.
- 69 Šajā ziņā attiecībā uz apstākli, kā tas ir šajā gadījumā, ka attiecīgie kopīpašnieki nav piedalījušies šī lēmuma pieņemšanā vai pret to ir iebilduši, Tiesa nesen ir nospriedusi, ka tiesvedībā par maksājuma pienākumu, kas izriet no ar Bulgārijas likumu īpaši izveidotās kopīpašnieku kopsapulces lēmuma, kļūstot un paliekot par dzīvojamās ēkas kopīpašnieku, katrs kopīpašnieks piekrīt pakļauties visiem akta, kas reglamentē attiecīgo kopīpašumu, normām, kā arī lēmumiem, ko pieņēmusi šīs ēkas kopīpašnieku kopsapulce (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 8. maijs, *Kerr*, C-25/18, EU:C:2019:376, 29. punkts).
- 70 Šajos apstākļos ēkas siltumsistēmas apgāde ar siltumenerģiju un līdz ar to kopīpašumā esošas dzīvojamās ēkas koplietošanas daļu apgāde, kas notika pēc šīs dzīvojamās ēkas kopīpašnieku pieņemtā lēmuma pieslēgt to centralizētajai siltumapgādei, nevar tikt uzskatīta par centralizētās siltumapgādes nepasūtītu piegādi Direktīvas 2011/83 27. panta izpratnē.
- 71 Ņemot vērā šos apstākļus, uz otro un trešo jautājumu lietā C-708/17 un jautājumiem lietā C-725/17 ir jāatbild, ka Direktīvas 2011/83 27. pants, skatīts kopā ar Direktīvas 2005/29 5. panta 1. un 5. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tam nav pretrunā valsts tiesiskais regulējums, kurā ir paredzēts, ka dzīvokļa īpašniekiem kopīpašumā esošā dzīvojamā ēkā, kas ir pieslēgta pilsētas siltumtīklam, ir jāpiedalās koplietošanas daļu un ēkas siltumsistēmas siltumenerģijas patēriņa izmaksās, lai gan tie individuāli nav pieprasījuši siltuma piegādi un tie to neizmanto savā dzīvoklī.

Par pirmo jautājumu lietā C-708/17

- 72 Ar pirmo jautājumu lietā C-708/17 *Rayonen sad Asenovgrad* (Asenovgradas rajona tiesa) būtībā jautā, vai Direktīvas 2006/32 13. panta 2. punkts un Direktīvas 2012/27 10. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, kurā ir paredzēts, ka kopīpašumā esošā dzīvojamā ēkā rēķini par ēkas siltumsistēmas patērētu siltumenerģiju tiek izrakstīti katram dzīvojamās ēkas īpašniekam proporcionāli tā dzīvokļa apsildītajam tilpumam.
- 73 Lai spriestu par šādas rēķinu izrakstīšanas metodes nesaderību ar Savienības tiesībām, atbildētāja pamatlietā C-708/17 atgādina, ka šī metode neļauj noteikt katra kopīpašumā esošās dzīvojamās ēkas iemītņieka faktisko siltumenerģijas patēriņu, ko izdala ēkas siltumsistēma, kura šķērso viņa dzīvokli. Tomēr Direktīvā 2006/32 un Direktīvā 2012/27 enerģijas piegādātājiem ir noteikts pienākums gala klientam izrakstīt rēķinu tikai par to, ko tas faktiski ir patērējis, kas tādējādi izslēdz rēķinu izrakstīšanu, aprēķinus izdarot proporcionāli attiecīgā dzīvokļa apsildītajam tilpumam.
- 74 Tomēr nedz no Direktīvas 2006/32 13. panta 2. punkta, nedz no Direktīvas 2012/27 10. panta 1. punkta formulējuma, nedz no tā tiesiskā regulējuma, kurā ietilpst šie noteikumi, vispārējās sistēmas un mērķa neizriet, ka ar tiem būtu paredzēts šāds pienākums.

- 75 Jāatgādina, ka Direktīvas 2006/32 un Direktīvas 2012/27 mērķis, kā tas ir atgādināts attiecīgi šo direktīvu 1. pantā, ir veicināt lielāku energoefektivitāti. Šajā kontekstā un kā izriet no Direktīvas 2006/32 1. un 20. apsvēruma un no Direktīvas 2012/27 8. apsvēruma, visām enerģijas ķēdēm no enerģijas ražotāja līdz galapatērētājam, kas to patērē, būtu jāsasniedz šis mērķis.
- 76 Šajā ziņā Direktīvas 2006/32 29. apsvērumā ir precizēts, ka, lai galalietotāji varētu pieņemt lēmumus, esot labāk informēti par individuālo enerģijas patēriņu, tiem ir jāsniedz saprātīgs informācijas daudzums par šo jautājumu, kā arī cita atbilstoša informācija, kā, piemēram, par energoefektivitātes uzlabošanai paredzētajiem pasākumiem, galalietotāju salīdzinošu profilu vai objektīvas enerģijas patērētāju aprīkojuma tehniskās specifikācijas, tostarp par aprīkojumu, kas ir balstīts uz “Factor Four” vai līdzīgu iekārtu jēdzienu.
- 77 Šī iemesla dēļ šīs direktīvas 13. panta 2. punktā ir paredzēts, ka dalībvalstis nodrošina, ka attiecīgā gadījumā enerģijas sadalīšanas uzņēmumu, sadales sistēmu operatoru un enerģijas mazumtirdzniecības uzņēmumu izrakstītie rēķini balstās uz faktisko enerģijas patēriņu.
- 78 Kā to secinājumu 74. punktā būtībā ir norādījis ģenerāladvokāts, ir skaidrs, ka šajā tiesību normā izmantotais izteiciens “attiecīgā gadījumā” liecina par to, ka tas noteikti ir jāaplūko kopā ar minētās direktīvas 13. panta 1. punktu.
- 79 Šajā pēdējā minētajā tiesību normā ir norādīts, ka, ciktāl tas ir “tehniski iespējams, rentabli un samērīgi saistībā ar iespējamo enerģijas ietaupījumu”, dalībvalstis nodrošina, ka gala klienti, it īpaši elektroenerģijas un centralizētās siltumapgādes jomā, saņem individuālus skaitītājus, kas precīzi izmēra to faktisko patēriņu.
- 80 No Direktīvas 2006/32 sagatavošanas darbiem, it īpaši Parlamenta 2005. gada 2. maija ziņojuma par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par enerģijas galapatēriņa efektivitāti un energoefektivitātes pakalpojumiem (A6-0130/2005), izriet, ka Savienības likumdevējs, uzstādot individuālos skaitītājus, kas ļauj noteikt gala klienta faktisko patēriņu, ir vēlējies ņemt vērā šādas uzstādīšanas iespējamību dzīvojamās ēkās, dažkārt pat pārāk vecās, uzskatot, ka ne vienmēr ir reāli vai samērīgi izdarīt šo uzstādīšanu, ņemot vērā pārmērīgos izdevumus, ko tā varētu radīt.
- 81 Tādējādi, tā kā ne vienmēr ir iespējama individuālo skaitītāju uzstādīšana, paši rēķini var būt balstīti uz faktisko enerģijas patēriņu tikai tad, ja tas tehniski ir iespējams, ko turklāt apstiprina Direktīvas 2006/32 13. panta 2. punktā lietotais formulējums “attiecīgā gadījumā”.
- 82 Direktīvas 2012/27 sagatavošanas darbi, it īpaši Parlamenta ziņojums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par energoefektivitāti, ar ko atceļ 2012. gada 30. jūlija Direktīvas 2004/8/EK un 2006/32/EK (A7-0265/2012), liecina, ka Savienības likumdevējs šos pašus apsvērumus ir ņēmis vērā, pārstrādājot Direktīvu 2006/32 un pārrakstot Direktīvas 2012/27 9. panta 1. punktu, 9. panta 3. punkta otro un trešo daļu un 10. panta 1. punktu.
- 83 Tādējādi šīs direktīvas 9. panta 1. punktā ir noteikts, ka dalībvalstis nodrošina, ka, ciktāl tas ir tehniski iespējams, finansiāli saprātīgi un samērīgi, ņemot vērā potenciālos enerģijas ietaupījumus, enerģijas gala klienti saņem individuālus skaitītājus, kas precīzi norāda faktisko enerģijas patēriņu. Attiecībā uz rēķiniem minētās direktīvas 10. panta 1. punktā ir paredzēts – ja galapatērētājiem nav Direktīvā 2009/72 un Direktīvā 2009/73 minēto viedo skaitītāju, dalībvalstis līdz 2014. gada 31. decembrim nodrošina, lai rēķinu informācija par elektroenerģiju un gāzi būtu precīza un balstīta uz faktisko patēriņu saskaņā ar VII pielikuma 1.1. punktu, ja tas tehniski ir iespējams un ekonomiski pamatoti.
- 84 Jāpiebilst, ka Direktīvā 2012/27 Savienības likumdevējs ir ņēmis vērā kopīpašumā esošu to dzīvojamo ēku īpatnības, kuras tiek apgādātas no siltumtīkla. Lai gan šīs direktīvas 9. panta 3. punkta otrajā daļā ir paredzēts, ka dalībvalstis nodrošina, ka vēlākais līdz 2016. gada 31. decembrim šādās dzīvojamās ēkās

tiek uzstādīti individuālie skaitītāji, šajā pašā tiesību normā ir precizēts, ka tad, ja individuālo skaitītāju izmantošana nav rentabla vai tehniski iespējama, individuālo apkures izdevumu sadalītāji tiek izmantoti, lai izmērītu siltuma patēriņu katram siltumķermenim, ja vien dalībvalsts nepierāda, ka šādu sadalītāju uzstādīšana nav rentabla. Šādos gadījumos var apsvērt alternatīvas rentablas metodes siltuma patēriņa uzskaitēi.

- 85 Saskaņā ar elementiem, kas Tiesai darīti zināmi, tādās kopīpašumā esošās dzīvojamās ēkās kā pamatlietā aplūkotās, ir grūti iedomāties, ka varētu pilnībā individualizēt rēķinus par apsildīšanu, it īpaši attiecībā uz ēkas siltumsistēmu un koplietošanas telpām.
- 86 It īpaši attiecībā uz ēkas siltumsistēmu no šiem elementiem izriet, ka var izrādīties grūti, pat neiespējami, kā to apgalvo *EVN*, precīzi noteikt šīs sistēmas radīto siltuma daudzumu katrā dzīvoklī. Proti, šis daudzums ietver ne tikai to siltumu, kas izdalīts attiecīgā dzīvokļa iekšienē, kuru skar ēkas siltumsistēmas materiālie elementi, kā, piemēram, cauruļvadi un caurules, kas šķērso šo dzīvokli, bet arī siltuma apmaiņu starp apsildītajām telpām un neapsildītajām telpām. Tādējādi, kā to ir norādījis ģenerāladvokāts secinājumu 85. punktā, kopīpašumā esošās dzīvojamās ēkas dzīvokļi nav savstarpēji neatkarīgi siltuma ziņā, jo siltumenerģija cirkulē starp apsildītajām vienībām un tām, kas tiek mazāk apsildītas vai netiek apsildītas vispār.
- 87 Līdz ar to šķiet tehniski sarežģīti individuāli noteikt katra attiecīgā kopīpašumā esošās dzīvojamās ēkas iemītņieka precīzu tās siltumenerģijas patēriņu, kuru izdalījusi ēkas siltumsistēma.
- 88 Attiecībā uz aprēķina metodi rēķinu izrakstīšanai par siltumenerģijas patēriņu kopīpašumā esošās dzīvojamās ēkās jānorāda, ka dalībvalstīm ir plaša rīcības brīvība. Gan no Direktīvas 2006/32 12. apsvēruma un 1. panta, gan no Direktīvas 2012/27 20. apsvēruma un 1. panta izriet, ka šo divu direktīvu mērķis ir sniegt dalībvalstīm kopēju sistēmu, kas tām ļautu veikt atbilstošus pasākumus, lai samazinātu enerģijas patēriņu, atstājot to ziņā izvēlēto īstenošanas kārtību (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 7. augusts, *Saras Energía*, C-561/16, EU:C:2018:633, 24. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 89 Šajā ziņā Direktīvas 2012/27 9. panta 3. punkta trešajā daļā ir paredzēts, ka dalībvalstīm ir iespēja ieviest pārskatāmas normas par izmaksu, kas saistītas ar siltuma vai karstā ūdens patēriņu, sadali, lai tostarp varētu nošķirt tās izmaksas, kas rodas saistībā ar attiecīgi mājāsaimniecības vajadzībām paredzētā karstā ūdens patēriņu, saistībā ar siltuma patēriņu, ko izdala dzīvojamās ēkas iekārtas, tostarp koplietošanas telpu apsildīšanai, un saistībā ar patēriņu dzīvokļu apsildīšanai.
- 90 Šajā gadījumā pamatlietā aplūkotais valsts tiesiskais regulējums, šķiet, atbilst pamatnostādnēm, kas ietvertas šajā tiesību normā, jo tajā ir paredzēts, ka ar siltuma patēriņu saistītās izmaksas tiek sadalītas starp izmaksām, kas atbilst ēkas siltumsistēmas izdalītajam siltumam, tām, kuras saistītas ar koplietošanas telpām paredzēto siltumenerģiju, un tām, kas attiecas uz siltumenerģiju, kas paredzēta individuālo īpašumu apsildīšanai.
- 91 Tādējādi, ņemot vērā dalībvalstīm atzīto plašo rīcības brīvību, jākonstatē, ka Direktīvai 2006/32 un Direktīvai 2012/27 nav pretrunā tas, ka ēkas siltumsistēmas izdalītā siltuma aprēķina metode ir proporcionāla katra dzīvokļa apsildītajam tilpumam.
- 92 Ņemot vērā iepriekš minēto, uz pirmo jautājumu lietā C-708/17 ir jāatbild, ka Direktīvas 2006/32 13. panta 2. punkts un Direktīvas 2012/27 10. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem nav pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, kurā ir paredzēts, ka kopīpašumā esošā dzīvojamā ēkā rēķini par ēkas siltumsistēmas siltumenerģijas patēriņu tiek izrakstīti katram dzīvokļa īpašniekam dzīvojamā ēkā proporcionāli tam, kāds ir tā dzīvokļa apsildāmais tilpums.

Par tiesāšanās izdevumiem

- ⁹³ Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesas, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (ceturtā palāta) nospriež:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/83/ES (2011. gada 25. oktobris), par patērētāju tiesībām un ar ko groza Padomes Direktīvu 93/13/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 1999/44/EK un atceļ Padomes Direktīvu 85/577/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 97/7/EK, 27. pants, skatīts kopā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2005/29/EK (2005. gada 11. maijs), kas attiecas uz uzņēmēju negodīgu komercpraksi iekšējā tirgū attiecībā pret patērētājiem un ar ko groza Padomes Direktīvu 84/450/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 97/7/EK, 98/27/EK un 2002/65/EK un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 2006/2004 (“Negodīgas komercprakses direktīva”), 5. panta 1. un 5. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tam nav pretrunā valsts tiesiskais regulējums, kurā ir paredzēts, ka dzīvokļa īpašniekiem kopīpašumā esošā dzīvojamā ēkā, kas ir pieslēgta pilsētas siltumtīklam, ir jāpiedalās koplietošanas daļu un ēkas siltumsistēmas siltumenerģijas patēriņa izmaksās, lai gan tie individuāli nav pieprasījuši siltuma piegādi un tie to neizmanto savā dzīvoklī.
- 2) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2006/32/EK (2006. gada 5. aprīlis), par enerģijas galapatēriņa efektivitāti un energoefektivitātes pakalpojumiem un ar ko atceļ Padomes Direktīvu 93/76/EEK, 13. panta 2. punkts un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2012/27/ES (2012. gada 25. oktobris) par energoefektivitāti, ar ko groza Direktīvas 2009/125/EK un 2010/30/ES un atceļ Direktīvas 2004/8/EK un 2006/32/EK, 10. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem nav pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, kurā ir paredzēts, ka kopīpašumā esošā dzīvojamā ēkā rēķini par ēkas siltumsistēmas siltumenerģijas patēriņu tiek izrakstīti katram dzīvokļa īpašniekam dzīvojamā ēkā proporcionāli tam, kāds ir tā dzīvokļa apsildāmais tilpums.

[Paraksti]